

Rukopisna ostavština dr. Andrije Štampara: iz okvira pojedinačnoga u domenu kolektivnoga čuvanja društvenoga sjećanja

Darija Hofgräff

Hrvatski državni arhiv, Zagreb

SAŽETAK: Iako o životu i djelu Andrije Štampara, liječnika, utemeljitelja Svjetske zdravstvene organizacije, reformatora zdravstva i predsjednika JAZU-a, postoji opsežna historiografija, ostaje još dovoljno prostora za analizu mnogih aspekata njegova života koji su do sada ostali nepoznati široj javnosti. Razlog je djelomično i činjenica da je dio njegove rukopisne ostavštine, pohranjen u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, a koji se odnosio na obiteljsku korespondenciju i gradivo osobnoga karaktera, bio izuzet od javnoga korištenja 50 godina od sklapanja ugovora, odnosno do kolovoza 2015. Upravo se iz tih razloga u prvom dijelu rada analizira problematika vezana uz rokove dostupnosti arhivskoga gradiva, uz kratak osvrt na široku lepezu zakona koji ih reguliraju. U drugom dijelu rada donosi se pregled strukture obiteljskoga fonda Štampar Andrija, s posebnim naglaskom na dostupnu obiteljsku korespondenciju. U trećem dijelu rada objašnjava se utjecaj privatnih darovatelja na ograničenja dostupnosti arhivskoga gradiva, što može biti korisno potencijalnim darovateljima ili pak istraživačima. Također se najavljuje projekt u okviru kojega će se propitati i vrednovati Štamparova rukopisna ostavština te dokazivati njezina historiografska vrijednost.

Ključne riječi: *Andrija Štampar; Desanka Ristović-Štampar; rukopisna ostavština; obiteljska korespondencija; dostupnost arhivskoga gradiva; arhivsko zakonodavstvo; kolektivno sjećanje*

Uvod

Dio sveukupnoga fundusa arhiva u arhivskim institucijama diljem Republike Hrvatske predstavljaju osobni i obiteljski arhivski fondovi, odnosno rukopisne ostavštine istaknutih osoba i obitelji¹, koje su prvorazredni materijal za proučavanje povijesnih, medicinskih, ekonomskih, socioloških i drugih znanstvenih istraživanja. U sebi kriju važne informacije o životu pojedinca, čijim su djelovanjem nastali, te produb-

¹ Lučić, Melina, Škalić, Marina (ur.), *Rukopisne ostavštine kao dio hrvatske baštine* (zbornik radova), Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 2015. Vidjeti i: Lučić, Melina, Škalić, Marina (ur.), *Iz riznice rukopisnih ostavština Hrvatskoga državnog arhiva*, Zagreb, Hrvatski državni arhiv, Marulićev trg 21, 9. listopada–25. studenoga 2014. (katalog izložbe), Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 2014.

ljuju spoznaje o suvremenim društvenim prilikama, vremenu i ljudima. No, unatoč njihovu značaju i zanimljivosti događa se da dijelovi gradiva budu nedostupni istraživačima, što je nezgodno i može produljiti rokove istraživanja i za nekoliko godina, što istraživači nerijetko doživljavaju sasvim osobno, smatrajući da se baš njima, iz ovoga ili onoga razloga, ne dozvoljava pristup gradivu. Zbog toga temi dostupnosti arhivskoga gradiva treba posvetiti posebnu pozornost, pri čemu svakako treba naglasiti da je ona uvjetovana odgovarajućim propisima: Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima² te pripadajućim podzakonskim aktom, Pravilnikom o korištenju arhivskog gradiva³, kao i nekim drugim propisima: Zakonom o pravu na pristup informacijama, Zakonom o tajnosti podataka te Zakonom o zaštiti osobnih podataka, a ne nekim subjektivnim procjenama i ograničenjima, koji se često kao glavni argument spominju u medijima, na raznim stručnim i znanstvenim skupovima i sl.⁴

Osim poštivanja zakona i propisa, mora se također voditi računa i o pravima pojedinca, stvaratelja gradiva, vlasnika i korisnika,⁵ što će se razložiti na primjeru osobnoga fonda HR-HR-HDA- 831 Štampar Andrija.

1. Zakonski okviri i njihov utjecaj na dostupnost arhivskoga gradiva

Prema hrvatskom zakonodavstvu, za javno arhivsko gradivo propisuje se opći rok dostupnosti od 30 godina od njegova nastanka.⁶ Ono može biti i ranije dostupno ako je od samoga nastanka namijenjeno javnosti ili ako to odobri stvaratelj gradiva.⁷ Isti članak Zakona propisuje i pravila dostupnosti vezana uz arhivsko i registraturno gradivo koje sadržava podatke koji se odnose na obranu, međunarodne odnose i poslove nacionalne sigurnosti, kao i poslove vezane uz održavanje reda i mira, s naglaskom na gospodarskim interesima države, objavljivanjem kojih bi nastupile štetne posljedice za nacionalnu sigurnost ili interes Republike Hrvatske. Za nj vrijedi rok dostupnosti od 50 godina nakon njegova nastanka.

² Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 105/1997)

³ Pravilnik o korištenju arhivskog gradiva (NN 67/1999)

⁴ Spomenuti nearhivski propisi upućuju na hitnost promjene i usklađivanja sa Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima, što je pak posebna tema o kojoj se u ovom radu neće detaljno raspravljati.

⁵ Više o dostupnosti obiteljskih fondova vidi u: Lučić, Melina, *Osobni arhivski fondovi: arhivistički pogled na prikupljanje, obradu i interpretaciju rukopisnih ostavština u baštinskim institucijama*, Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 2014.

⁶ Više o tome u: Garić, Ana, Mihaljević, Marta, Stančić, Hrvoje, »Usklađenost arhivske prakse s načelima pristupa arhivskom gradivu međunarodnog arhivskog vijeća«, u: Silvija Babić (ur.), *Dostupnost arhivskoga gradiva, 47. savjetovanje hrvatskih arhivista, 22.-24. listopada 2014.*, Zagreb, Hrvatsko arhivističko društvo, 2014, str. 63–82.

⁷ Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, stavak 4, članak 20.

Osim općega roka dostupnosti od 30 godina, gradivo osobnih fondova podliježe ograničenjima koja se odnose na osobne podatke (matice, liječnička dokumentacija, osobni dosjei, sudski, porezni, financijski i sl.), koji su dostupni za korištenje 70 godina nakon nastanka, odnosno 100 godina od rođenja osobe na koju se odnosi određeni podatak.⁸

Međutim, navedeni rokovi od 70, tj. 100 godina mogu se i skratiti ako je gradivo od svojega nastanka namijenjeno javnosti ili ako na to pristane osoba na koju se ono odnosi, odnosno njezin bračni drug, djeca ili roditelji poslije njezine smrti.

Tako je u članku 22 Zakona o arhivskom gradivu i arhivima propisana i procedura kojom se može ostvariti prijevremena dostupnost za potrebe znanstvenoga istraživanja, prema kojoj ravnatelj arhiva može odobriti korištenje takve vrste gradiva, iako se nisu stekli uvjeti iz članka 20 i 21 ovoga zakona⁹, i to na način i pod uvjetima koji jamče zaštitu javnih probitaka, odnosno privatnosti, prava i probitaka treće osobe, a uz obvezno prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatskoga arhivskog vijeća.

2. Osobni fond Andrija Štampar

2.1. Cjelina gradiva dostupna od 1965. godine

Gradivo fonda je jedna od opsežnijih i potpunijih liječničkih ostavština, gledano po zastupljenosti dokumentacije kakvu inače svaki istraživač priželjkuje u osobnim arhivskim fondovima.¹⁰ Gradivo je Hrvatskom državnom arhivu darovala dr. Desanka Ristović-Štampar 21. srpnja 1965., u ukupnoj količini od 16 arhivskih kutija. Dio gradiva te ostavštine bio je, sukladno darovnom ugovoru,¹¹ izuzet za javno korištenje do kolovoza 2015. No prije nego li razmotrimo razloge koji su utjecali na nedostupnost jednoga dijela te ostavštine, donosimo kratak presjek strukture osobnoga fonda, o čemu je detaljno izvijestila M. Lučić¹² u radu objavljenom u zborniku radova s trećih

⁸ Isto, stavak 4, članak 21.

⁹ Isto, stavak 4, članak 22.

¹⁰ Lučić, Melina, *Andrija Štampar (1888–1958), 120. obljetnica rođenja, 50. obljetnica smrti, 60. obljetnica Svjetske zdravstvene organizacije*, Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 2008.

¹¹ Gradivo privatnih imatelja arhivu se može predati putem darovanja, kupoprodajom ili depozitom. Vidi više u Pravilniku o predaji arhivskog gradiva arhivima (NN 90/02).

¹² M. Lučić, »Rukopisna ostavština Andrije Štampara u Hrvatskom državnom arhivu«, u: Balen, Ivica, Kovačić, Luka (ur.), *Andrija Štampar, radovi sa znanstvenih skupova Dani Andrije Štampara u Slavonskom Brodu*, Opća bolnica »Dr. Josip Benčević« Slavonski Brod, Medicinski fakultet, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar, Zagreb, 2009, str. 119–125.

Štamparovih dana u Slavonskom Brodu.¹³ Važno je spomenuti da je M. Lučić bila i autorica izložbe koja je nastala povodom rođenja i smrti Andrije Štampara te utemeljenja Svjetske zdravstvene organizacije.¹⁴

Po njezinu mišljenju mogu se razlikovati tri dominantne cjeline gradiva u fondu: korespondencija, dnevnici i fotografije.¹⁵ Cjelina korespondencije sačuvana je za razdoblje od 1929. do 1941., pri čemu M. Lučić navodi da je riječ o velikom broju korespondenata: od niza najistaknutijih članova Rockefellerove fondacije, Lige naroda, Higijenskoga zavoda sa školom narodnoga zdravlja u Zagrebu te mnogobrojnih sveučilišta, škola kao i drugih ustanova te istaknutih pojedinaca (Ivana Meštrovića, Maksimilijana Vanke i dr.).

Osim korespondencije, važno mjesto u Štamparovoju ostavštini predstavljaju i dnevnički zapisi s putovanja, pisani u razdoblju od 1931. do 1938 (SAD, Kanada, Europa, Kina, SSSR), koje su za javnost priredili autori Ž. Dugac i M. Pečina, povodom obilježavanja 120. obljetnice rođenja i 50. obljetnice smrti dr. Andrije Štampara,¹⁶ kao i 60. obljetnice osnutka Svjetske zdravstvene organizacije.

Fotografije su treća cjelina u ostavštini, za koje M. Lučić navodi da među najstarije spadaju one Štamparova oca na tečaju učiteljske škole u Petrinji iz 1880., kao i fotografije Andrije Štampara kao dječaka sa starijim sestrama. U manjoj su mjeri zastupljene privatne fotografije, ali i fotografije s putovanja, sudjelovanja na konferencijama, stručnim skupovima i sl.

Pregledom cjelokupnoga gradiva, M. Lučić ustanovila je da su u fondu razmjerno dobro sačuvani i Štamparovi osobni dokumenti, koji svjedoče o kretanjima u karijeri: od imenovanja općinskim liječnikom u Novoj Gradiški do imenovanja i funkcija nakon Drugoga svjetskoga rata, zatim imenovanja počasnim građaninom u više mjesta i gradova na području bivše Jugoslavije i sl.

M. Lučić ističe da zasebnu cjelinu te bogate rukopisne ostavštine čine odličja, nagrade, priznanja te pohvale koje je Štampar primio tijekom svojega života. Po njoj, u fondu su djelomično sačuvana i Štamparova objavljena djela, separati radova, pre-

¹³ Dani Andrije Štampara održani su prvi put u Slavonskom Brodu u proljeće 2004., uz organizaciju brodske Bolnice i visoko pokroviteljstvo HAZU-a i Medicinskoga fakulteta u Osijeku. Treći znanstveni skup, o kojem je ovdje riječ, održan je 2008. godine.

¹⁴ Lučić, Melina, *Andrija Štampar (1888–1958), 120. obljetnica rođenja, 50. obljetnica smrti, 60. obljetnica Svjetske zdravstvene organizacije*, Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 2008.

¹⁵ Štambuk-Škalić, Marina, »Vrednovanje arhivskoga gradiva u osobnim arhivskim fondovima«, *Arhivski vjesnik*, 38, 1995, str. 81–91.

¹⁶ Dugac, Željko, Pečina, Marko (ur.), *Andrija Štampar, Dnevnik s putovanja 1931.–1938.*, Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Škola narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Srednja Europa, 2009.

davanja te rukopisi iz socijalne medicine i sl. Glede angažmana u Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, sačuvani su novinski nekrolozi i članci te govori napisani nakon Štamparove smrti 1958.

2. 2. Cjelina gradiva dostupna od 2015. godine

Dio obiteljske korespondencije, koji je bio nedostupan javnosti sve do 2015., sastoji se poglavito od pisma Andrije Štampara upućenih Desanki Ristović-Štampar u razdoblju od 1924. do 1938. Među navedenom korespondencijom nema pisama Desanke upućene Štamparu.¹⁷ Pretpostavlja se da je Desanka Ristović-Štampar, prije negoli je predala gradivo arhivu, izdvojila sva pisma upućena suprugu, čime je (ne)svjesno okrnjila dio rukopisa koji će se teško nadomjestiti, što će svakako otežati rekonstrukciju pojedinih događaja.

Međutim, i pored nedostajućih cjelina gradiva, taj dio privatne korespondencije predstavlja središnji i najvažniji dio rukopisne ostavštine, koji će poslužiti za proučavanje Štampara u kontekstu njegove profesije, osobnosti, proživljenih emocija i sl. Osim toga, ona će dodatno rasvijetliti lik Desanke Ristović-Štampar, nestorice školske medicine i prve ravnateljice Školske poliklinike u Zagrebu.¹⁸

U nastavku rada donosi se dio pisma koje je Štampar uputio Desanki Ristović 1934. Pismo prikazuje Štampara u jednom sasvim drugom svjetlu ili, kako on to sam kaže: *Mnogi me ljudi ni ne poznaju pravo; misle što sam velik i krupan da sam opor...* Spoznati Štampara u nekom »drugom ruhu« bit će glavna misao i vodilja projekta koji tek dobiva svoje prve obrise i kojim se ne želi samo nadopuniti spoznaje o Andriji Štamparu nego i zaokružiti dugogodišnje istraživanje o Desanki Ristović-Štampar.

Sian, 28. veljače, 1934.

Draga moja,

na današnji dan baš u ovo doba prošlo je šest mjeseci, kako je moj andjeo usnuo vječitim snom; sjedim u ovom carskom gradu, kako ćete razabirati iz priloženog dnevnika u skromnoj mojoj sobici kraj petrolejske lampe i pišem vam, draga moja, ovo pismo koje je pritisnuto tako teškom uspome-

¹⁷ Sačuvana je nešto manja cjelina pisama upućenih Desanki od drugih korespondenata, čime se mogu upotpuniti saznanja vezana uz njezinu profesiju i angažiranost oko školske djece i omladine.

¹⁸ Hofgräff, Darija, Fatović-Ferenčić, Stella, »Uloga i doprinos Desanke Ristović Štampar (1882-1968) u razvoju Školske poliklinike u Zagrebu (1925-1941)«, *Analitički Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku*, 28, 2012, str. 9–24.

nom; ja sam daleko ovdje na istoku i mislim na vas kao i uvijek svakog dana, po noći, pri radu i odmoru; vaša ljubav spram moje drage Micike, kojoj ste samo vi olakšali zadnje časove, vaše skrajnje požrtovanje spram nje u teškim vremenima. Probudili su i u meni ne samo duboko poštovanje spram vas nego i pravu iskrenu ljubav. Šaljem vam pozdrave sa ovog mog puta, ovdje daleko od svijeta, na podnožju visokih planina zdalekog kineskog zapada, koje ću da preletim za koji dan putujući dalje, dalje spram zapada sve tamo do Turkestana u jednom velikom poslu; ja ću leteći draga moja, biti svakim časom bliži tijelom vama, jer sam dušom i srcem uvijek kraj vas. Šaljem vam pozdrave i ljubim vaše dobre ruke iz zahvalnosti za sve što ste učinili za moju Miciku za mene i moju djecu. Kad bi tko čitao naša pisma u svojem bi se čudjenju pitao, što nas dvoje veže tako iskreno u jednoj višoj ljubavi u današnja vremena kad su svi pojmovi tako poljuljani. U doba mog rada, kad sam raspolagao sa sretstvima i moći vi ste me isto tako susretali kao i onda kad je moja zvanična zvijezda zapala, i ako nije moja lična. Nitko ne zna tako kao ja, koliko ste bas vi za to stradavali u svojoj duši; ja sam to osjećao; nikada vam nijesam govorio, što sam prepatio zadnjih godina, kad su me progonili ni kriva ni dužna; nijesam htio da vas uzbudujem i takovim stvarima; kad se jednom budemo sastali u miru i dok ja sam dodjem do potrebnog duševnog mira, onda ću vam se isповijediti u svemu, tako da ćete tek onda pravo da shvatite moju tragediju. Sve to mogu da kažem samo onima koji su mi tako blizu kao vi. U svojem životu čovjek može da istinski ljubi samo ograničeni broj ljudi. Među ženskim svijetom sam ljubio i ljubim moju Miciku, moju majku, moje kćeri i vas; često mislim koga više volim, tako sam vas sve izmješao. Mnogi me ljudi ni ne poznaju pravo; misle što sam velik i krupan da sam opor; mislim da me vi dovoljno poznajete i da ste me upoznali, kakov sam u zadnjim vremenima, u vatri života, kad sam bio gonjen sa svih strana, ali sam visoko držao moje čelo; vi ste vidjeli koliko mogu da ljubim jednu ženu u koliko se mogu za druge žrtvovati; ali i mene je život i to ovaj moj burni i brzi dosta i lomio, pa malo i nalomio; da vi znate koliko sam očajnih u nutarnjih borbi imao da podnesem i da ih još uvijek podnosim; kako sam željno očekivao vaša pisma, ali ih nijesam dočekao; pisao sam vam tako često, što najbolje možete da vidite po priloženom dnevniku i po stranicama njegovim; po tome možete najbolje vidjeti, da li vam je tko od nevaljanih odneo pisma. Čekao sam kao očajnik, ali sam baš danas kad mi je ono nakon jedne neprospavane noći trebalo najviše dobio i to ono koje ste mi pod kraj prošlog mjeseca poslali avionom; nemojte se čuditi što sam ga nekoliko puta pročitao i poljubio; ono je bilo pravi melem u mojem današnjem danu; iz njega razabirem kao ste i vi u brizi bili radi toga što vam ne

pišem; rdjava sudbina nas je oboje sastavila na iste muke; danas sam kraj vašeg dragog pisma mogao da lakše prebrodim ovaj teški datum svakog u mjesecu i mogao da sam da na jednom sastanku iznesem na najljepši način na engleskom program našeg rada na ovom djelu svijeta tako da su mi svi čestitali; kao što me je moja Micika krijepila u mojim teškim časovima, ja molim i vas svesrdno, da me pomognete i sada; nemojte da me zaboravite, jer mi je vaša pomoć potrebna. Veze ovakove prirode, kao što su naše spadaju svakako u najljepše što može jedno biće da doživi u današnjim vremenima, jer su čiste i istinite...¹⁹

3. Rasprava

Ograničena dostupnost obiteljske korespondencije Andrije Štampara nije bila uvjetovana samo zakonskim propisima, o kojima se govorilo na početku rada, već i zahtjevom darovateljice, koja je zbog zaštite tada još živućih korespondenata tražila da gradivo ostane nedostupno za javnost punih pedeset godina od sklapanja darovnoga ugovora. To se ograničenje često događa u arhivskoj praksi jer darovatelji gradiva mogu postaviti uvjete arhivu vezane uz zabranu korištenja cjelina ili dijelova fonda u određenom razdoblju ili pak zahtijevati da istraživači traže njihovo dopuštenje pri objavi osjetljivoga ili pak autorskim pravom zaštićenoga gradiva.²⁰

Tako je npr. pismo koje je Štampar pisao supruzi 1924., gledajući zakonsku regulativu, moglo biti dostupno 70 godina od njegova nastanka ili 1994. godine. U to vrijeme bi Štampar bio star 106 godina, čime bi se zadovoljili zakonski rokovi, a gradivo bi bilo dostupno za korištenje. Međutim, uvjeti koje je postavila darovateljica ostali su do kraja jasni i njima se nije mogao implicirati povlašteni položaj pojedinim istraživačima, što je i bila svrha potpisanoga darovnoga ugovora. Naravno da je to ograničenje pomutilo planove zainteresiranim istraživačima te osiromašilo cjeline mnogih do sada objavljenih radova o Štamparu, u kojima se upravo zbog nedostupnosti arhivskih izvora nije moglo prodrijeti »ispod površine« njegove osobnosti, ali i tadašnje aktualne zdravstvene politike, na kojoj je dosljedno djelovao cijeli svoj život.

Osim toga, nedostupnost rukopisa također je umanjila i saznanja o dr. Desanki Ristović-Štampar, dosljednoj sljedbenici Štamparove ideologije, o kojoj historiografija neopravdano šuti. Premda je svojim djelovanjem na čelu Školske poliklinike u

¹⁹ HR-HDA-83I. Budući da je gradivo fonda u postupku sređivanja, nije moguće navesti redni broj kutije.

²⁰ Horvat, Aleksandra, »O nekim autorsko pravnim pitanjima vezanim uz dostupnost gradiva u baštinskim ustanovama«, u: Silvija Babić (ur.), *Dostupnost arhivskoga gradiva, 47. savjetovanje hrvatskih arhivista, 22.-24. listopada 2014.*, Zagreb, Hrvatsko arhivističko društvo, 2014, str. 83–95.

Zagrebu (1925–41) uvelike pridonijela razvoju zdravstvene zaštite djece i omladine, njezina je uloga u hrvatskoj medicinskoj historiografiji ostala zanemarena.

Upravo iz tih razloga ta će obiteljska korespondencija poslužiti ne samo u rasvjetljavanju njihovih života i sudbine nego i važnoga segmenta razvoja zdravstva na našim prostorima te kao podsjetnik svima onima koji su zastali na Štamparovu putu.

*Pitanje narodnog zdravlja se ne može rješavati naredbama odozgora,
nego proučavanjem i ljubavi.*

(A. Štampar)

Zaključak

Na primjeru rukopisne ostavštine dr. Andrije Štampara, koja je pohranjena u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, pokušalo se objasniti kako rokovi dostupnosti arhivskoga gradiva nisu isključivo vezani samo uz široku lepezu zakona koji je reguliraju, već da ovisi i o uvjetima koje arhivu mogu postaviti darovatelji privatnoga arhivskoga gradiva. U takvim slučajevima, osim što dolazi do produljenja rokova istraživanja, umanjuju se i spoznaje o zaslugama istaknutih pojedinaca, što svakako osiromašuje historiografsku znanost. Osim polemiziranja o rokovima dostupnosti, u radu je predstavljen kratak sadržaj obiteljske korespondencije, koja je javnosti dostupna od kolovoza 2015., uz što su obrazložene namjere glede daljnjega vrednovanja i dokazivanja njezine iznimne historiografske vrijednosti.

MANUSCRIPT LEGACY OF DR. ANDRIJA ŠTAMPAR – FROM THE FRAME OF THE INDIVIDUAL TO THE DOMAIN OF THE COLLECTIVE KEEPING OF PUBLIC MEMORY

Darija Hofgräff

The Croatian State Archives, Zagreb

ABSTRACT: In spite of the extensive historiography about the life and work of Andrija Štampar, doctor, founder of the World Health Organization, public health reformer and president of JAZU, there remains enough space for an analysis of many aspects of his life hitherto unknown to the public. This is partly due to the fact that some of his manuscript legacy, family correspondence and personal material kept in the Croatian State Archives in Zagreb, was excluded from public use for 50 years from the signing of the contract, i.e. until August 2015. Out of these reasons, in the first part of this paper we analyse problems connected to availability dates for archival materials and we briefly review the wide law framework that regulates this. In the second part of the paper, we review the structure of Andrija Štampar's family fund focusing on the available family correspondence. In the third part of the paper, we explain the influence of private donors on the availability limitations of archival material, which can

be useful to both potential donors and researchers. In the paper, we announce a project with the goal of questioning and evaluating the manuscript legacy of Andrija Štampar, and proving its historiographic value. It is a big responsibility as well as a special honour to carry his personal mark from the frame of the individual to the domain of the collective keeping of public memory.

Keywords: *Andrija Štampar; Desanka Ristović-Štampar; manuscript legacy; family correspondence; availability of archival material; archive law framework; collective memory*

Članak je dostupan pod licencijom Creative Commons: Imenovanje-Nekomercijalno (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Sadržaj smijete umnožavati, distribuirati, priopćavati javnosti i mijenjati ga, uz obvezno navođenje autorstva, te ga koristiti samo u nekomercijalne svrhe.